

# Lahtised Lehed

„Olioni“ hinnata kaasanne

Nr. 11

November

1930

## Vähekese Võru linna ja Võru mehi

Linnulennult silmitsenud J. S. Panius

Fot. G. Zopp



See on too Võru, mida lauluisa nägi kaugelt kasvavat. Esiplaanile on kasvanud Jaasoni saun

Ühelt poolt Tammula järvega, teiselt poolt Vöhandu jõega, kolmandalt poolt Koreli ojaga, neljandalt poolt Võru-Sooga piiratud saar Haanja kõrgustiku lainetuse lõpul madalikus — see on see Võru kükahtuspaik. Vett lobinalla, ilu üsjaga, ent kummastki ei saa söönuks. Tööd ja lõbu ihnelt. Seegipärast inimesed rõõmsameelsed ja teravmeelsed. Ainult kunsti ei armasta: *Kandle* suvemuusikal lasevad juure maksa ja *Kandle* näitlejatel tühjale saalile mängida. Isegi näitejuhi juubelil ei juubelda. Aga kinot ei jäta tühjaks. Ning võoraste etendustel kipub *Kannel* lõhkema.

Sõbralikult tülitsema armastatakse, valusat nalja harastatakse. Kahele omale lehelegi antakse leiba ja nälga; teine neist isegi esimene puht-maakonnaleht Eestis. Ainult kohviku-kultuurist ei peeta lugu.

Oma hoolikama hoolekande poolest, oma kallima elektri poolest esimene linn kogu riigis.

Linn oma väljaspool abielu sündinud väärilapse Võru-Sooga hädas: alimendid tulemas! Tunnustad ta omaks lapseks, hakkab priiskama isa kulul, ei tunnusta — kohus määrab kõrged alimendid. Lahti ei saa tast kuidagi. Kipub vägisi pärijaks.



**JOHAN JAASON**

Mükst, mükst, hüpst, hüpst, pea seljas, mapp kaenlas ta murrab edasi. Et ärge tulge ette — mina olen see: Johan Jaason!

Kiruge teda, siunake teda, laduge välja kõik ilusad ja inetud arvamused, ta kas lausub sõna vastu või ei lausu kah... ja murrab edasi mükst, mükst, hüpst, hüpst. Nagu ei oleks midagi olnudki. Ära väsitab vastased — ning toimib siis rahulikult omaette, ka ühistes asjades nagu kodus.

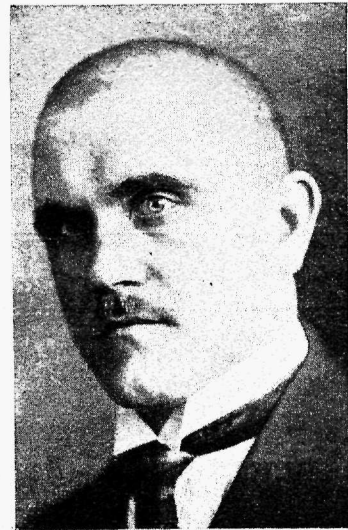
On see ülemjuhataja, kes Võru mehed viis võidule esimeses tormijooksus Eestis saksa magistratide vastu. Tollest ajast peale on ta verre jäänud juhtimine ja juhatamine.

Põline *Kandle* seltsi president.



**JOHAN SEMM**

Poliitikamees, ent kaupleb raamatutega, sulemees, aga laseb sulel roostetada. Armastab heitlust ja võitlust, vaikselt vees sumbne ja umbne, heitluses hoolimatu ja hoogne, kuid heitus siiski ära riigikogus ja põgenes. Opositsioonis iga võimuga.



**AUGUST KOHVER**

Kui ta Leipzigis õppis, sündis Sitsiilias maavärise-mine... Kui ta Taanist tuli, algas maailmasõda.

Selle'p tal pea oligi kuklas, habe lõua otsas, vanamehe samm jalgades, kui ta Võrru tuli, ise veel poolpoisikene.

Oskas põllumeestele parajal ajal pukki karata — ja nüüd ta valitseb. Sitke. Veab vaikselt ja vagusi, aga omale poole veab välja. Tasakaalus, ei loppu, ei lappu, nagu vesi klaasis. Pidudele ilmub tingimata tund hiljem, rongile kindlasti viimasel minutil.

Valitseb Võrumaad juba kolmataega.



**DR. JOH. MALTON**

Ta ütleb enese olevat ühe bequem härra. Kõneleb tõsiselt, nagu kohtuotsust kuulutades, väikeste pausidega, sõnu rõhutades ja vahele akadeemiliselt eetades, ning lõpetab lause terava torkega — nii! Punkt tükiks ajaks.

Iga kolme aasta tagant satub valimistel poliitilisse tuultepöörisesse. Jätab aga erakondliku sõnnikulaotamise teistele teha, ise astub puhtalt maavalitsuse uksest sisse jälle maakonna-arsti kohta vastu võtma.

(Järgneb.)

# Märkmeid korporatsioon Vironia elukäigust

(30. aastapäeva puhul)

Korporatsioon *Vironia* asutati Riias polütehnikumi eesti soost üliõpilaste poolt ja leidis kinnitust 26. nov. 1900. a. Ta oli esimeseks eesti üliõpilasorganisatsiooniks Riias.

Tol ajal olid organiseeritud polütehnikumi üliõpilased kogunenud peamiselt korporatsioonidesse ja viimased etendasid silmapaistvat osa üliõpilaskonnas ja seltskonnas.

Korporatsioone oli Riias kuni 1900. a. arvult 7 (3 saksa, 1 vene, 2 poola ja 1 läti), mis pidid kõik kuuluma 1877. a. keiserlikult kinnitatud C! C! (Chargierten Conwent) alla, mis kujutas enesest Riia korporatsioonide eestseisuste kogu, mille asjaajamise keeleks oli saksa keel. Kõik uuesti asutatavad korp!id kuulusid C! C! ja polütehnikumi direktori kinnitusele. Keeldus kumbki nendest oma nõusolekut andmast, jäi kinnitus ära.

Kuni 1890. a. ei olnud Riias ühtki üliõpilast, kes ennast oleks eestlaseks nimetanud ja selleks ennast pidanud — kõik, kes nimegi järele eestlased olid, kadusid peaaegu viimseni saksa ja vene rahvusse. Tähendatud aastal astus polütehnikumi esimene üliõpilane, kes pidas ennast eestlaseks ja kelle ümber hakkas kogunema teisi. See oli Karl Ipsberg, praegune vanim *Vironia* vilistlane ja vilistlaskogu esimees.

Järgmistel aastatel tuli eestlasi kahe-kolme kaupa juure ja nii kogunes Riias väike ring eesti üliõpilasi, kes omavahel koos käisid ja mõtteid vahetasid eesti üliõpilasorganisatsiooni asutamise kohta.

Koosolekuid peeti nende kaasvõitlejate korterites, kus suurem arv koos elas, ja neid koosviibimise kohti kutsuti burg'ideks, uulitsa nimega seotult. Nii näiteks oli Nikolaiburg 1897. a., Königsburg 1898.—1899. a. ja Schwimmburg 1900. a., asutamise ajal. Hiljem jäid säärased nimetused ära.

Kui 1897. a. kinnitust leidis läti korporatsioon *Selonia*, siis tõusis ka eestlaste meeleolu ja enamuse soovis organiseeruda korporatsioonina, olgugi et mõttevahetustel oli ka seltsi pooldajaid. Vormiline otsus korporatsiooni asutamiseks tehti 5. dets. 1899. a. ja 29. märtsil 1900. a. anti kinnitussooviavaldus tarvismineva 25 allkirjaga C!C!le edasi. Kaks allkirja oli antud sõprade poolt, kes ise ei kavatsenudki jääda *Vironiasse*, vaid allkirjad anti ainult selleks, et nõutud arvu täis saada. Korporatsiooni ei pooldatud mitte „bursivaimu“ pärast, vaid loodeti sel teel seltskonna tunnustamist leida ja oma liikmeid paremini kasvatada võivat.

*Vironia* värvideks oli esialgu võetud oliivroheline, must, valge, aga veel enne kinnitust tuli neid värve muuta, sest üks *Vironia* kinnitust pooldav korporatsioon, kelle põhivärviks oli ka roheline, teatas, et kui värve

ei muudeta, siis ta hääletab vastu. Sellepärast võeti värvideks: violet, must, valge. *Vironia* lipukirjaks valiti: „Ühisus, Kindlus, Ausus“. Need kolm sõna pidid tähendama inimeste paremaid voorusi — ühtehoidmine, üksmeel, solidariteet, meeleskindlus ja ausus. Selles sihis ja selles vaimus tahab *Vironia* oma liikmeid kasvatada.

Muret tegi *Vironia* asutajatele arusaadavalt ka aineiline külg, sest korporatsiooni asutamine oli seotud kuludega. Siin tuli abiks vilistlane Ipsberg, kes saatis asutamise kuludeks 1000 rubla.

Peale kinnitust püüdis *Vironia* Riia seltskonnas ja üliõpilaskonnas poolehoidu võita, mida ta ka saavutas oma õiglase meele ja korrektse ülespidamisega. Praeguseni on püsinud Riia-aegsed sõprussidemed sealsete korporatsioonidega.

Olgu tähendatud, et Riia üliõpilaselu oli tol ajal palju distsiplineeritum ja korrektsem kui samal ajal Tartus. Tartu kombed jätsid palju soovida: siin olid omavahelised löömingud päris sagedased asjad. Neid kombeid harrastatakse ka praegu veel. Tartu üliõpilane tahab nüüd küll olla „kultuuriline“ ja põlgab men-suure, aga atavismi mõjul eelistab siiski mõnikord rusikat.

Patriootiline tunne on *Vironias* olnud alati elav. Ka sel korral, kui puhkes vabadussõda, otsustas *Vironia* konvent Riias 2. dets. 1918. a., et vironlasil tuleb *in corpore* eesti rahvusväkke astuda, ja 40-liikmeline üliõpilaste pere täitis seda. Tallinnas oldi 4. dets. ja mehed valgusid mitmesse väeossa.

Peale sõda said paljud vironlased vabadusristi kavaleriks. Nende seast on sõjalisi saateid kõige rohkem praegusel kindral-major G. Jonsonil.

Eesti iseseisvuse saavutamise järele otsustas vilistlaskogu korporatsioon *Vironia* ületoomise Tartu, ja oktoobris 1920 registreeriti *Vironia* Tartu Ülikooli juures.

Endisi konvendi liikmeid, kes kogunesid Tartu Ülikooli, oli kokku ainult 8 meest; peale selle hulk lihtliikmeid.

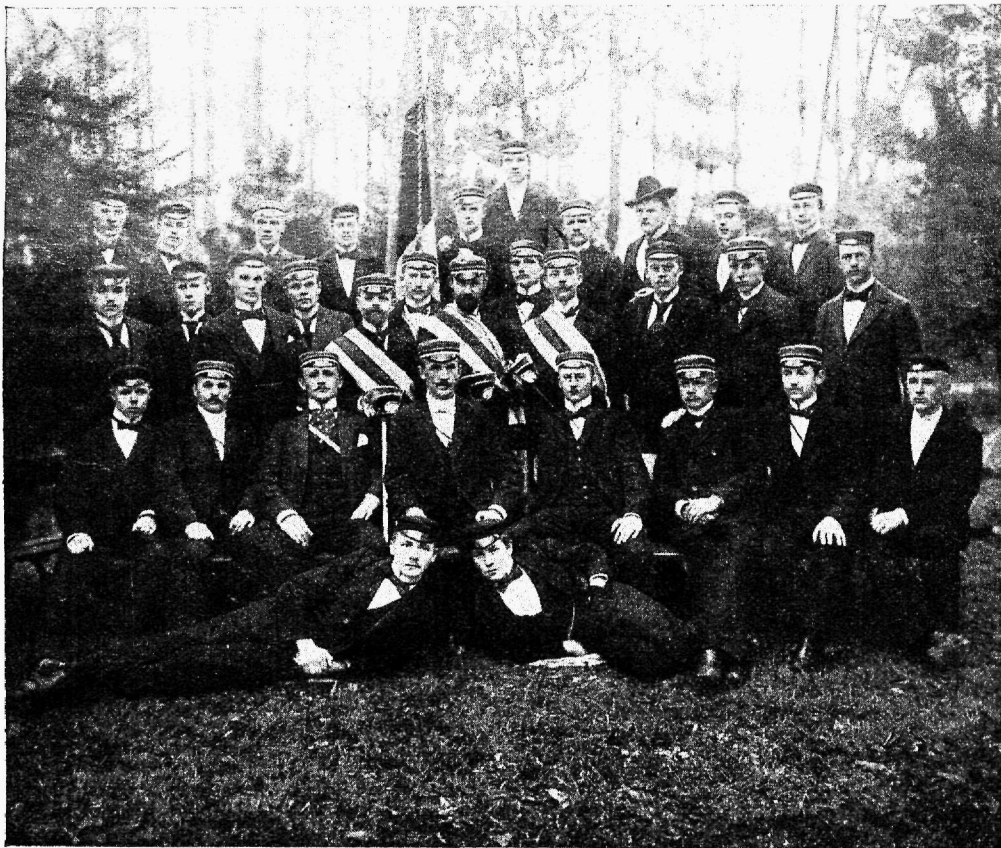
Praegu on *Vironial* konvendi liikmeid 64, lihtliikmeid 27, vilistlasi 114 ja B! vil! 41.

Kauaaegne vilistlaste mõte, korporatsioonile oma maja muretseda, leidis teostust 1921. a., mil end. Raadi mõisa omanikult Liphardt'ilt osteti tema maja Lai t. 30.

Elades nendes avarates ja ilusates ruumides tahab *Vironia* ka oma lippu kõrgel hoida ja oma liikmeid isamaalises vaimus tublideks iseloomudeks ja kodanikkudeks kasvatada.

November, 1930.





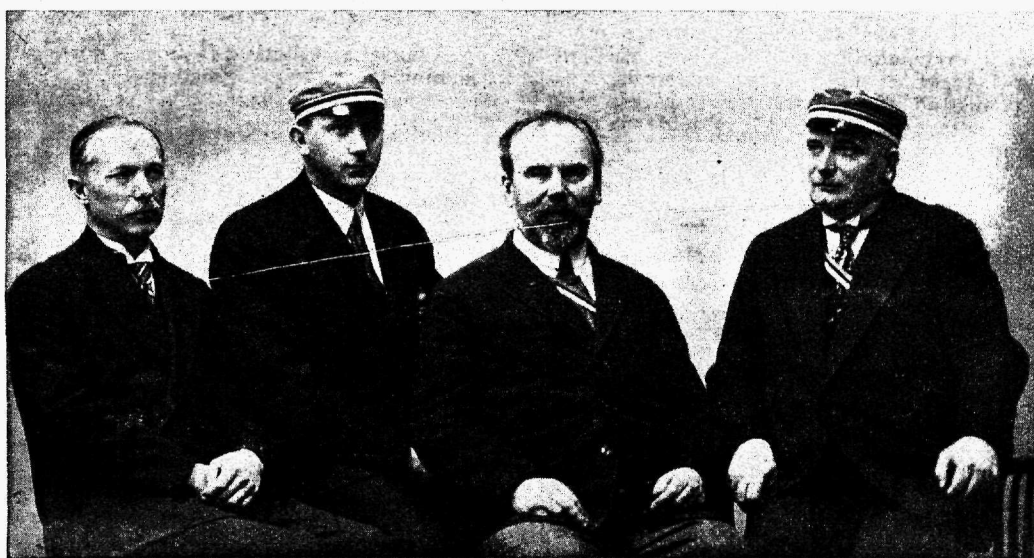
VIRONIA ASUTAJAD 1900. A.

*V.-paremale ülemine rida: J. Kamar, R. Lilienthal, A. Kurruk, E. Jacobi, J. Lilienkamp, G. Westel, E. Enno, K. Margens, A. Kuusik, A. Iir*

*Keskmine rida: J. Ritson, R. Maasen, V. Clement, O. Uhs, R. Mitt, K. Jürgenson, G. Nurm, O. Amberg, F. Mitt, J. Korb, E. Aule, H. Mossa*

*Alumine rida: R. Behr, A. Zimmermann, A. Nikko, F. Kangro, N. Link, J. Radik, H. Jõudu, A. Uibopuu*

*All: C. Mauritz, E. Paehn*

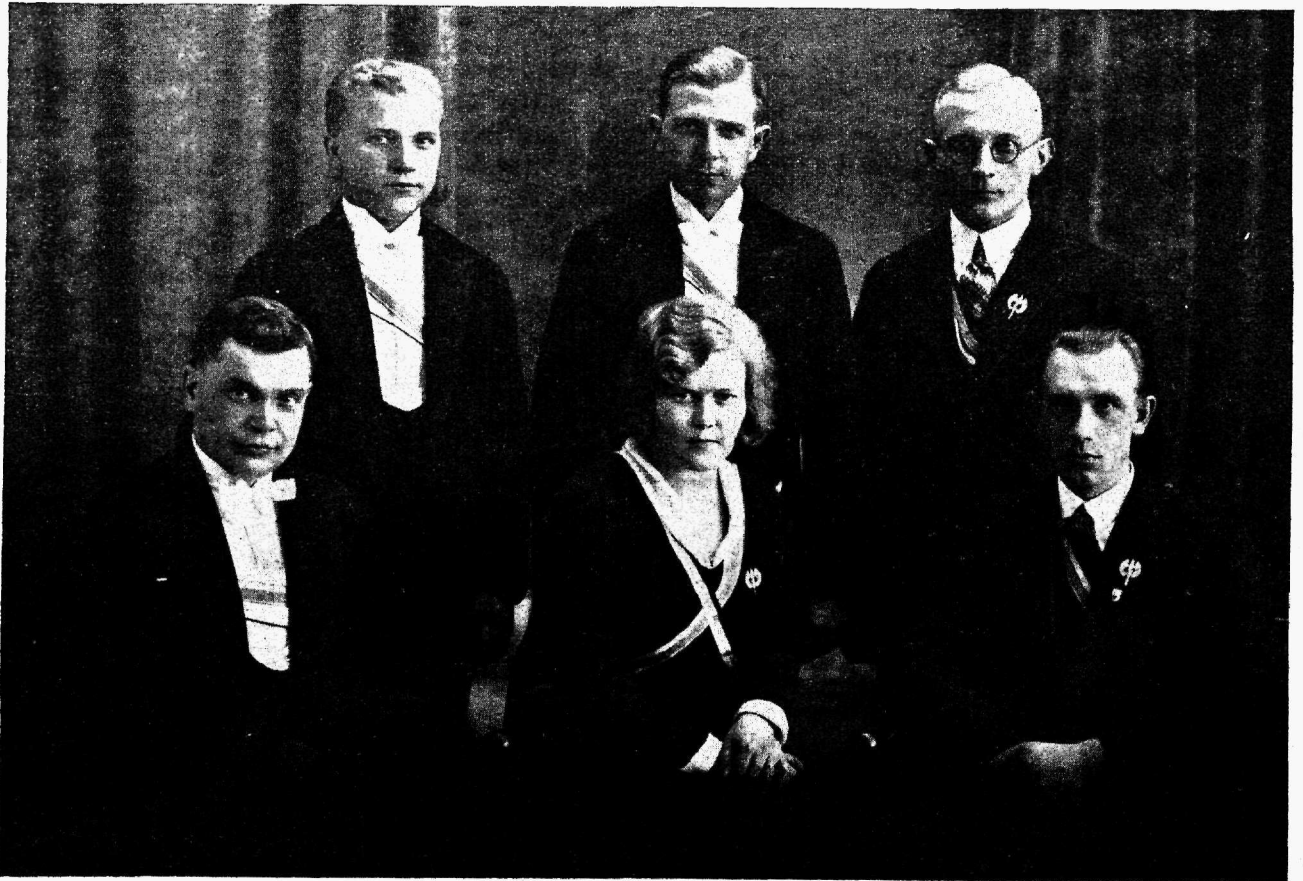


VIRONIA VILISTLASKOGU EESTSEISUS

*V.-paremale: E. Aule, N. Viitak, K. Ipsberg, O. Amberg*



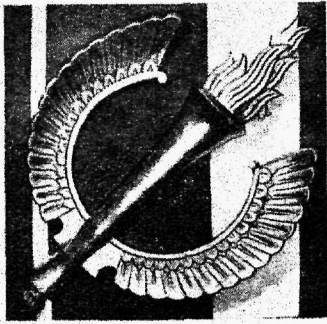
*Karjala osakondlased Vironia külalistena mais 1930*



11. V. s. a. kirjutati Turu Ülikooli aulas pidulikult aktusel rektori, professorite, Eesti konsuli ja suurearvulise üliõpilaspere kohalviibimisel alla sõprusleping *Turu* üliõpilaskonna ja korp! *Ugala* vahel. *Ugala* poolt kirjutasid alla Adolf Treufeldt, Viktor Koit mets, Johannes Jõgi, *Turu* üliõpilaskonna nimel — kuraator Paavo Nordberg, Mirjam Candolin

ja Paavo Anttoni Kuusisto. Viimane viibis ka korp! *Ugala* aastapäeval, 9.—12. XI., Tartus. *Ugalat* esindas samal ajal *Turu* üliõpilaskonna aastapäeva pidustusil Karl Zimmermann.

Pildil (vasakult paremale) Adolf Treufeldt, Mirjam Candolin, Paavo Nordberg. Seisavad: Johannes Jõgi, Viktor Koit mets, Paavo A. Kuusisto,



Turu üliõpilaskonna vapp



Ugala vapp

## Ugala pidustusilil

Turust Tartusse korporatsioon *Ugala* aastapäeva-pidustusile. — Mispärast? Kas seetõttu, et sõprusleping nii määrab? — Ei. Vaid südame ja vere häält järgides, tunde kutsumist kueldes, et viia oma üliõpilaskonna parimad tervitused me eestlasist sõbrule, veeta ühes nendega aasta vältel tehtud töö saavutuste ja võitude ning tulevaste aastate kavatsuste pühapäeva ja ühtlasi kinnitada neid sõpruse sidemeid, mis on moodustunud meie vahele, eesmärgiks kogu meie rahvaste lähedane sõprus.

Turu jaamas suur hulk üliõpilaskonna liikmeid, saatmas tulejaga kaasa omad parimad tervitused lahe taha. Rong liigub, ja niihästi saatjate kui ka tuleja mõtted kihutavad rongide ning laevade ette Tartusse, kus teame oma sõprade südamed tuksumas samas taktis ja samule suurile asjule.

— Ja ma usaldan oletada, et sama tunne oli toonud korp! *Ugala* esindajad kokku Tallinnasse juba sadamasse võtma vastu tulejat, ja hiljem kogunud neid hulka Tartu jaama ning konvendi ruumesse mu Tartusse saabudes. Igal juhul see viis, mil mind võeti vastu ja mu eest hoolitseti algusest kuni selle hetkeni, mil jälle Tallinna sadamas pigistasin mu ugalastest sõprade kätt jumalagajätkuks jälle nägemiseni, hõõgus nii suurt, sügavat, südamlikku sõprust, et selle ehtsuses ei või hetkegi kahelda. — Sellega ühenduses ei saa jätta mainimata seda hella eesti emä, kes võttis oma kodu elama „soome poja“, nagu ta tervitades lausus, otsekui kaugelt saabunud lähedase sugulase, keda oodatud ja igatsetud kaua, ja kes kogu aja hoolitses minu kui oma poja eest. Kui meelestan teda ja eriti seda hetke, mil mu lahkudes ta lähetas tervisi mu emale kauges Soomes, tulevad veelgi pisarad silmi.

Pidustused, milledest võtsin osa, jätsid mulle sügava mulje. Eriti meeldiv oli näha seda lähedat, vennalikku, usaldatavat suhet, mis valitses vanema ja noorema põlve vahel. Selle puududes oleme meie, Soome nüüdne üliõpilaspõlv, sattunud päris võitlusisse. Ainult Turus, meie väikese üliõpilaskonna keskuses, on vanem põlv, nimelt meie ülikooli professorid, eesotsas rektoriga, jätkuvalt osa võtnud meie harrastusist. — Soomes on hõimuharrastus, nii laiana ja võimsana kui see esinebki, olnud viimaseil ajal peaaegu ainuüksi noorema põlve kätes. Eestis oli igauks, hoolimata east, samavõrt inustunud, samavõrt valmis kandma kokku oma kõrt. Kogu Eesti on sel hetkel hõimuküsimuste alal seda, mis meil Soomes saavutatakse vahest alles hilisema sugupõlve ajal.

Muu, mida tahaksin siinkohal mainida, oli korp! *Ugala* kommerss, pidustuste keskne osa. Olen Soomes Akadeemilise Karjala-Seltsi liikmena kord tõstnud kaks sõrme kohe taevast, andnud vande A. K-Si lipule, vandunud ohverdama oma töö ja elu mu Isamaale Soome rahvusliku äratamise, Karjala ja Ingeri, Suure Soome eest. Mul ei tarvitse siinjuures sõnada, et see vanne on püha ja kohustav ja et see seob selle andja kogu eluajaks. — Nüüd, kommersilaulu tõsise ja piduliku viisi kaikus veel mu kõrvus, asetan korp! *Ugala* kommersil antud lubadused täiesti eelmainitud vande kõrvale. Olen seni olnud Eesti sõber vaid südame ja vere häällest, nüüd olen annud lisaks mehe vande, mille täitmiseks mulle Kõrgeim andku jõudu!

Turu kiirrongis 14. XI. 1930.

Paavo A. Kuusisto

## Korp! Revelia asutamislööst

(Tema 10-aastase juubeli puhul 3. XII. 1930)

Vanade traditsioonide põhjal võivad korporatiivsete üliõpilaskoondiste noorliikmed-rebased tegevliikmete teadmata ja nägemata salaja mõneks ajaks konvendi ruumest üksmeelselt kaduda, et kusagil väljaspool lõbutseada, ja kui nad siis leiavad võimaluse takistusteta tagasi tulla konvendi ruume, tasub konvent „lennuga“ seotud kulud. Aja vältel, mil noorliikmed on „lennus“, võetakse tegevliikmete poolt kõik abinõud tarvitusele nende leidmiseks ja konvendi pääsemise takistamiseks.

Mais 1920. a. just kevadkommersi eel korraldasid Tartust seesuguse lennu korp! Sakala noorliikmed Haaslavale I. Põderson'i Pihlapuu tallu ja selle ümbrusse. Lennus olid korp! Revelia asutajaist üliõpilased Martin Hendrikson, Johannes Põderson, Arthur Luik, Julian Karolin ja Mihkel Nanelson (+).

Juhuslikult, ettevaatuse abinõudele vaatamata, ebaõnnestus lend ja lõbus noorliikmete koosviibimine kujunes „teiseks“ Sakala kommersiks, kuna tegelik kommerss peeti ära Tartus noorliikmete puudumisele vaatamata.

Sel Haaslava koosviibimisel pandi eelnimetatud üliõpilaste poolt liikuma mõte, kas ei oleks otstarbekohane luua Eesti vabal pinnal uut üliõpilaskoondist korporatiivsel alusel, mis võimaldaks ajale vastavaid vabamaid traditsioone, isiku individuaalset arenemist, sisenäks tugevat kodaniku riiklustunnet ja arendaks laialdast ja püsivat töötahet nii teaduslikul kui ka seltskondlikul ja ühiskondlikul põllul.

Kuna Haaslava koosviibimine langes ühte semestri lõpuga ja üliõpilaste laialiminekuksa suviseks vaheajaks — vaibus liikuma pandud mõte osaliselt unustusse.

Sügisel ülikooli õppetöö alul lahkus korp! Sakalast rida liikmeid, muuseas ka uue koondise asutamise mõtte algatajad, kes kohe peale lahkumist asusid aktiivselt kavatsetava korporatsiooni organiseerimisele.

Oktoobri esimesil päivil 1920 peeti ära esimene mõtteosaliste koosolek A. Luik'i korteris Tartus, Õnne tän. 7, k. 2, millest osa võtsid peale M. Hendrikson'i, J. Põderson'i, J. Karolin'i, M. Nanelson'i veel Artur Odrats ja Arnold Kitsing. Sel koosolekul, mis kestis kogu öö kuni teise päeva vara-hommikuni, fikseeriti põhimõtteid ja koostati esialgne põhikiri, võttes aluseks teisi vastavaid põhikirju.

Tuleva korporatsiooni nime asjus vahetati mõtteid otsusi tegemata. Muuseas soovitati A. Luik'i poolt nime *Olevhoonia* (Olevi-hooned), mis aga mingit poolehoidu ei leidnud ja kohe unustusse vaibus.

Oktoobri vältel täienes mõtteosaliste arv uute liikmetega. Tulid juure üliõpilased Herbert Normann, Karl Hanson ja Johannes Matt. Peeti veel rida koosolekuid, kus redigeeriti põhikirja üksikuid punkte ja vahetati mõtteid värvide ja nime kohta, jäädes esialgselt peatuma *Fraternitas Harriensis'e* juure. Kuid hiljem, koosolekul 26. okt., otsustati mitmesuguseil kaalutlusil siiski sellest nimest loobuda.

Vahepeal, lehitsedes M. J. Eisen'i *Daani hindamise raamatut* — *Liber census Daniae* — oli A. Odrats peatuma jäänud seal leiduval kahel nimel: *Osilia*<sup>1)</sup> ja *Revelia*<sup>2)</sup>.

Nimi *Osilia* leidis esialgu poolehoidu ja võetigi vastu koosolekul 28. okt. 1920, milliseks ajaks oli esi-

tatud ka vastav tsirkel. Hiljem jädi aga siiski lõplikult peatuma *Revelia* nime juure, milline ühes vastava põhikirjaga asutavate liikmete poolt ühel häälel vastu võeti 2. nov. 1920. Korporatsiooni välistunnuseiks otsustati samal koosolekul tarvitusele võtta *roheline-must-valge* lipp, tekkel ja rinnapael.

Lõppkujul vastuvõetud põhikirjale kirjutasid alla asutavate-liikmeina: stud. med. M. Hendrikson, stud. jur. J. Põderson, stud. jur. A. Luik (hiljem väljaheidetud), stud. rer. merc. J. Karolin, stud. med. M. Nanelson, stud. rer. merc. A. Odrats, stud. med. H. Normann, stud. agr. K. Hanson, stud. agr. J. Matt, stud. agr. A. Mägar ja stud. agr. J. Küikamees.

Põhikiri esitati kohe Ülikooli Valitsusele kinnitamiseks, kuid vormilisel põhjusil viibis korporatsiooni registreerimine, mis aset leidis alles Ülikooli Valitsuse koosolekul 3. dets. 1920, missugusest päevast korp! *Revelia* algas *de jure* oma tegevust.

Valiti kiires korras esimene juhatus koosseisus: esimees M. Hendrikson, abiesimees H. Normann ja kirjatoimetaja K. Hanson ja otsustati avamispidustusi ära pidada 8. dets. Neil pidustusil esinevad asutavad liikmed esmakordselt oma roheline-must-valgeis tekleis, millistega pühalikult päid katsid peale avakõnet, truudusevannet värvele ja isamaale laulu *Eestima, mu isamaa lõppsõnade* juures: „truuks jääme viimse vereatilgani...“

Avamispidustusil viibisid peale asutavate liikmete veel korp! Sakala vanemad liikmed V. Arbet, A. Leesment ja mõned teised.

Järgmisel päeval esineti esmakordselt avalikult värves ülikoolis ja linnas...

\*

Niipalju korp! *Revelia* asutamislööst.

Järgnevate aastate vältel mõningate esialgsete raskuste peale vaatamata hakkas korp! *Revelia* liikmete arv jõudsasti kasvama ja moodustab oma 10. aastapäevaks kaugelt üle 100-liikmelise pere.

Suvel 1924. a. töötati juhuslikel koosolekuid kolme vilistlase: dr. Hermann Kurba, dr. Herbert Normann'i ja dr. Konstantin Karo poolt välja ka „Korporatsioon Revelia vilistlaskogu“ põhikiri, milline nende kui vilistlaskogu asutavate liikmete poolt alla kirjutati ja Tartu-Võru Raukogule esitati registreerimiseks.

Vilistlaskogu registreeriti 27. jaan. 1925. a. ja pidas ära oma esimese koosoleku 17. veebr. samal aastal, millest osa võtsid ainult vilistlaskogu asutavad liikmed. Kogu esimeseks esimeheks valiti dr. H. Normann, kirjatoimetajaks dr. K. Karo. Üle selle oli harutusel veel vilistlaskogu lähem tegevuskava.

Aastate vältel on ka vilistlaskogu jõudsasti kasvanud, moodustades käesoleval ajal üle 30-liikmelise pere.

1928. a. algusest kuulub korp! *Revelia* ka Eesti Korporatsioonide Liitu.

1) *Osilia*'ks nimetab nii *Liber census Daniae* kui ka Läti Hindreku kroonika — Saaremaat.

2) *Revelia* all mõistab Läti Hindreku ajaraamat Tallinnat ümbruskonnaga.

Korp! *Revelia* asutajad-liikmed



J. Matt, agr.



J. Karolin, rer. merc.



J. Põderson, jur.



K. Hanson, agr.



H. Normann, med.



M. Hendrikson, med.



A. Odrats, rer. merc.



M. Nanelson, med. (†)



A. Mägar, agr



J. Kükamees, agr.



## **Must tohter**

2. järg.

Niisugune oli ainulaadse ja romantilise kaebusekaitseasja olukord, mis tolles Lancashire'i kurbmängus äratas avalikkuse tähelepanu. Tohtri tundmatu päritolu, ta omapärane, väljapaistev isik, mehe seisukord, keda mõrtsukatöös süüdistati, ja süüteo eelne armastuselugu, kõik kokku tegid asja üheks noist draamadest, mis köitis kogu rahva tähelepanu. Kõigis kolmes kuningriigis harutasid inimesed Musta Tohtri juhtu Bishop Crossingist. Palju toodi teooriaid tõsiasjade selgitamiseks, kuid võib julgesti öelda, et nende hulgas polnud ainukestki, mis oleks inimeste meeli ette valmistanud erakordseks tulemuseks, mis andis põhjust nii suurele ärevusele kohtuistungil esimesel päeval ja jõudis teisel haripunktile. *Lancaster Weekly* pikad veerud lamavad mu ees laual, kuna seda kirjutan, kuid pean rahulduma lühikese kokkuvõttega tolle momendini esimese päeva õhtul, mil miss Frances Mortoni tunnistus asjale heitis koguni isesuguse valguse.

Prokurör Porlock Carr kandis süüdistuse ette oma tavalise osavusega, ja mida enam päev kulus, seda enam selgus, kui raske oli mr. Humphrey ülesanne, kelle kohuseks kaitsmine. Mitu tunnistajat tõendasid vande all ägedaid sõnu, mis noor mõisahärra nende kuuldes tohtri kohta oli väljendanud, ja seda tulist kahetsust, et ta öde nii halvasti oli koheldud. Mrs. Madding tunnistas omalt poolt muidugi, et süüalune oli kadunud hilja külastanud; keegi teine tunnistaja tõendas, et süüalusel oli teada tohtri komme, hilja ööni üksinda üleval istuda tolles tühjas majatiivas, mis pärast see ka nii hilise tunni külastamiseks valiski, sest siis oli ta ohver tema meelevalda all. Üks mõisa teenijaist oli sunnitud möönma, et oli kuulnud oma härrat kella kolme paiku hommikul koju tulevat, mis läks ühte mrs. Maddingi tunnistusega, kes teda oli näinud värava lähedal loorberipõõsaste vahel, kui ta teist korda tohtri järele läks. Poriste saabaste ja jälgede arvatava sarnasuse juures peatuti muidugi ka nagu kord ja kohus, ja kui prokurör oma süüdistuse ette oli kannud, olgugi see nii kaudne, kuid siiski täielik ja veenev, siis tajuti üldiselt, et süüaluse saatus oli otsustatud, kui mitte kaitsmisel midagi täiesti ootamatut ilmsiks ei tule.

Kell oli kolm, kui süüdistus lõppes. Kell pool viis, kui kohus tõusis, sündis asjas ootamatu areng. Toon eelpoolnimetatud ajalehest selle kohta lühikese kokkuvõtte, või õigem ainult osalise, jättes välja kõik varem mainitu.

„Tungil täis kohtusaalis tõusis elav liikumine, kui kaitsja esimene tunnistaja, süüaluse öde miss Francis Morton, sisse astus. Mäletavasti oli ta olnud dr. Lanaga kihlatud, ja äge meelepaha kihluse järsu lõpu puhul oligi see, mis arvatavasti ta venna sellele mõrtsukatöele kihutas. Miss Morton polnud asjasse siiski mingil viisil otsekoheselt segatud ei juurdusel ega eeluurimisel, ja sellepärast oli ta ilmumine, kaitsja peatunnistajana, publikule üllatuseks.

Miss Frances Morton, ilus sihvakas brünett, andis oma tunnistuse vaikse, selge häälega, kuigi ta kogu aeg

äärmise meeleliigutuse all ilmesti kannatas. Ta nimetas oma kihlust tohtriga, puudutas lühidalt selle lõppu, mis järgnes, ütles ta, isiklikel põhjustel ühenduses tohtri perekonnaga, ja üllatas kohut kinnitusega, et ta oma venna pahameelt ikka põhjusetuks ja asjatuks oli pidanud. Kaitsja otsekohesele küsimusele kostis ta, et tema ei tunne dr. Lana vastu mingit pahameelt ja et see tema arvates täiesti ausalt oli toiminud. Tema vend aga, tõsi-asju mitte küllaldaselt tundes, oli asunud teisele arvamusele. Ta oli sunnitud möönma, et hoolimata tema palvetest oli ta vend tohtrit ähvardanud isikliku vägivalgaga ja oli kurbmängu õhtul teatanud oma kavatsusest „tohtrile õige näidata“. Ta oli teinud, mis võimalik, et vennale aru pähe panna, kes oli väga tõrges, kui asi puutus ta tunnetesse või eelarvamustesse.

Seni näis noore daami tunnistus käivat pigem ta venna vastu kui kasuks. Kuid kaitsja küsimus heitis asjasse peagi sootuks teise valguse ning tõi esile ootamatu kaitse.

Mr. Humphrey: Kas teie usute, et te vend on süüdi selles kuriteos?

Kohtunik: Ma ei või lubada seda küsimust, mr. Humphrey. Meie oleme siin, et otsustada tõsiasjade küsimusis ja ei mitte arvamuste järele.

Mr. Humphrey: Kas teie teate, et te vend ei ole süüdi dr. Lana surmas?

Miss Morton: Jah, tean.

Mr. Humphrey: Kust teie seda teate?

Miss Morton: Sest dr. Lana ei olegi surnud.

Sellele järgnes kauakestev meeleliigutus kohtusaalis, mis takistas tunnistaja ülekuulamist.

Mr. Humphrey: Kust te seda teate, miss Morton, et dr. Lana ei ole surnud.

Miss Morton: Ma sain talt kirja pärast tema arvatavat surma.

Mr. Humphrey: On teil see kiri siin?

Miss Morton: Jah, on, kuid eelistaksin seda mitte näidata.

Mr. Humphrey: On teil kirja ümbrik alles?

Miss Morton: Jah, siin ta on.

Mr. Humphrey: Kust on postitempel?

Mrs. Morton: Liverpoolist.

Mr. Humphrey: Ja kuupäev?

Miss Morton: 22. juuni.

Mr. Humphrey: See on päev pärast tema arvatavat surma. Kas olete valmis vanduma, et see tema käekiri on, miss Morton?

Miss Morton: Muidugi.

Mr. Humphrey: Olen valmis ette kutsuma veel kuus tunnistajat, härra kohtunik, kes tõestavad, et see on dr. Lana käekiri.

Kohtunik: Siis peate nad homme kutsuma.

Mr. Porlock Carr (prokurör): Vaheajal, mu härra, nõuname selle dokumendi oma kätte, et võiksime asjatundjatelt tõendusid muretseda, kui võrd see kokku läheb tohtri käekirjaga, keda meie kindlasti surnuks peame. Mul pole küll tarvis rõhutada, et meile nii ootamatult esitatud teooria võiks olla väga oluliseks võtteks, mis süüaluse sõbrad tarvitavad ülekuulamise eksiteele viimi-

seks. Juhiksin tähelepanu tõsiasjale, et noorel daamil, vastavalt ta enese seletusele, pidi see kiri juba olema juurdluse ja eeluurimise aeg. Ta laskis asjakäiku areneda, kuna tal taskus oli tõendus, mis oleks selle igal ajal lõpetanud.

Mr. Humphrey: Kas võite selle kohta seletust anda, miss Morton?

Miss Morton: Dr. Lana soovis seda saladuses hoida.

Mr. Porlock Carr: Ja miks tegite siis selle teatavaks?

Miss Morton: Et oma venda päästa.

Kohtusaalis tõusis kaastunde kahin, mille kohtunik sedamaid vaigistas.

Kohtunik: Mõõnates kaitseks seda väidet on nüüd teie asi, mr. Humphrey, selgeks teha, kes on see mees, kelle laibas nii paljud sõbrad ja patsiendid ära tundsid dr. Lana.

Üks vannutatud meestest: Kas on seni keegi juba selles asjas mingit kahtlust avaldanud?

Mr. Porlock Carr: Minu teades küll mitte.

Mr. Humphrey: Me loodame seda asja selgitada.

Kohtunik: Siis on kohtuistung kuni homseni katkestatud.

See protsessi uus areng äratas rahva seas suurima huvi. Ajalehtede avaldused olid küll takistatud, sest kohtuotsus oli tegemata, kuid kõikjal arutati küsimust, kui võrt võis olla tõtt miss Mortoni seletuses ja kui võrt hulljulget kavalust, et oma venda päästa. Näiline dilemma, millesse seega puuduv tohter sattus, oli asjaolu, et kui ta ehk mõne erakordse juhuse tõttu tõesti surnud polnud, siis tuleb tema vastutusele võtta selle tundmatu mehe surma pärast, kelle laip leiti ta töötoast ja kes talle nii täpsalt sarnanes. Kiri, mida miss Morton keeldus näitamast, oli arvatavasti kuriteo ülestunustus. Nüüd aga leiab ta end hirmsas seisukorras, et võib üksnes siis oma venna võllast päästa, kui ta ohverdab oma endise armastatu.

Järgmisel hommikul oli kohtusaal puupüsti täis. Ärevuse sumin käis tast läbi, kui nähti mr. Humphrey't sisse astuvat ärritatud meeleolus, mida isegi ta treeneritud närvid ei suutnud varjata, ja prokuröriaga rääkivat. Nad vahetasid lühidalt mõne sõna, mis manas imestuse ilme mr. Porlock Carri näole, kes seepäale kohtuniku poole pööras ja teatas, et süüdistaja nõusolekul ei kutsuta enam ette noort daami, keda üle oli kuulatud eelmisel istungil.

Kohtunik: Kuid teie, mr. Humphrey, jätsite asja näiliselt täiesti rahuldamata seisukorda.

Mr. Humphrey: Võib-olla, härra kohtunik, aitab mu järgmine tunnistaja seda selgitada.

Kohtunik: Siis kutsuge oma järgmine tunnistaja.

Mr. Humphrey: Ma kutsun dr. Aloysius Lana.

Tark advokaat oli omal ajal teinud paljugi teravmeelseid märkusi, kuid kindlasti pole ta varem iialgi sünnitanud nii suurt sensatsiooni nii lühikese lausega. Kohus oli üllatusest otse keeletu, kui seesama mees, kelle saatuse oli põhjustanud nii ägedatele vaidlustele, ilmus isiklikult tema ette tunnistajate pinki. Nood päältvaatajast, kes teda tundsid Bishop Crossingist, nägid teda nüüd kurnatuna ja kõhnana, sügavad murejooned näol. Hoolimata aga ta melankoolsest ülesastumisest ja ahas-tavast ilmet võisid vaid mõned üksikud ehk öelda, et nad elus olid näinud inimest, kes õilsam ning rohkem aukartust äratav. Kummardudes kohtunikule küsis ta, kas tal lubatakse seletust anda, ja kui talle siis korra-

päraselt teatati, et see kõik, mis ta räägib, võib saada ta enese vastu tarvitatud, kummardus ta uuesti ja algas:

„Minu soov on,“ ütles ta, „mitte midagi varjata, vaid avalikult öelda kõik, mis sündis 21. juuni ööl. Oleksin ma teadnud, et ilmsüütud kannatavad ja et nii palju kurbust ning muret sai osaks neile, keda ilmas kõige enam armastan, oleksin ammugi siia ilmunud. Kuid oli põhjusi, mis takistasid neid teateid minu kõrvu ulatamast. Minu soov oli, et õnnetu mees kaoks ilmast, kus teda tunti, kuid ma polnud ette näinud, et teised minu teo läbi kannataksid.

„Igäuhele, kes tunneb Argentiina ajalugu, on Lana hästi tuntud nimi. Minu isa, põlvnedes vana Hispaania parimast verest, täitis kõrgemaid ameteid vabariigis ja oleks saanud presidendiks, poleks ta mitte surma leidnud San Juani mässu juures. Hiilgav karjäär oleks võinud avaneda minu kaksikvennale Ernstile ja minule enesele, kui ei oleks tulnud rahalisi kaotusi, mis meid sundis teenima oma enese ülespidamist. Vabandan, sir, kuid see on tarvilik sissejuhatus tollele, mis järgnema peab

„Nagu juba öeldud, oli mul kaksikvend nimega Ernst, kes minule niivõrt sarnanes, et inimesed meis vahet ei teinud isegi mitte siis, kui me üheskoos viibisime. Sarnanesime igas pisemaski asjas täpsalt teineteisele. Kui me vanemaks saime, jäi sarnasus vähem silmatorkavaks, sest meie näoilme läks lahku. Rahu puhates oli aga see lahkuminek meie näojoontes väga väike.

Mul ei ole sünnis liig palju rääkida ühest, kes juba surnud, seda enam, et see oli minu ainukene vend. Jäägu ta iseloomu kirjeldamine noile, kes teda tundsid. Tahan vaid öelda — sest pean seda ütleva — et ma omas varajases meheas tema ees hirmu tundma õppisin ja et oli küllalt põhjust vastikuse tundeks, mis mind tema vastu täitis. Minu nimi kannatas tema tegude all, sest meie sarnasuse tõttu pandi paljud noist minu arvele. Viimaks sai ta sellega hakkama, et veeretis ühe eriti häbitava teo minu päale niisugusel viisil, mis mind sundis Argentiinast alaliseks lahkuma ja enesele Euroopas karjääri looma. Põlatud isikust vabanemine oli mulle enam kui tasuks mu kodumaa kaotuse eest. Mul oli küllalt raha, et katta arstiks õppimise kulusid Glasgow's. Päale lõpetamist asusin ma Bishop Crossingi praktiseerima kindlas usus, et tolles kõrvalises Lancashire'i küla-keses enam iialgi temast ei kuule.

„Minu lootus täitus aastaid, kuid siis leidis mu vend mind üles. Keegi Liverpooli mees, kes Buenos Ayreses käis, juhatas ta minu jälgedele. Ta oli kaotanud kogu oma raha ja arvas, et tuleb ja jagab nüüd minu oma. Teades, kuidas mina teda kardan, arvas ta üsna õieti, et nõus olen teda ära ostma. Sain temalt kirja, milles teatas, et ta tuleb. See oli minu enese asjade kriisi ajal, ja võis juba arvata, et tema saabumine toob tingimata muret ja isegi häbi mõnele, keda minu kohus kõige sarnase eest eriti kaitsta. Ettevaatusest astusin samme, et kõik paha, mis tulemas, langeks üksnes minule, ja see — siin pöördus ta ja vaatas vangile — oligi põhjuseks minu ülespidamisele, mis leidis liiga palju hukkamõistmise. Minu ainumaks motiiviks oli kaitsta noid, kes mulle kallid, igasuguse võimaliku skandaali ning autuse eest. Et ühes minu vennaga tuleb skandaal ja autus, oli teada, sest see, mis juba õlnud, tuleb jälle.

„Varsti pärast seda kui kirja sain, saabus mu vend isiklikult ühel õhtul. Istusin omas töötoas, teenijad olid

juba ära puhkama heitnud, kui väljas kruusal samme kuulsin, ja hetk hiljem nägin ta nägu akna taga mind vahtivat. Ta oli paljaksagetud näoga nagu minagi ja meie sarnasus oli ikka veel nii suur, et momendiks arvasin olevat oma enese vastupeegelduse aknaruudul. Tume side kattis ta silma, kuid me näojooned oli täiesti sarnasused. Siis naeratas ta sardoniliselt, mis talle juba poisikesepõlvest omane, ja ma teadsin, et ta on ikka seesama vend, kes mind oli peletanud mu kodumaalt ja varem ausat nime oli rüvetanud. Läksin avasin ukse ja lasksin ta sisse. See võis olla umbes kella kümne paiku tol õhtul.

Kui ta sisse heledasse valgusesse astus, nägin sedamaid, et ta oli sattunud väga halbadesse aegadesse. Ta oli tulnud Liverpoolist jala ja oli väsinud ning haige. Kohkusin päris ta näoilmele. Mu arstiteadus ütles, et ta mõnda tõsist sisemist haigust põeb. Ka oli ta joonud ja ta näol olid marastused, mis saadud löömingul mõnelt madruselt. Et katta oma vigastatud silma, kandis ta sidet, mis ta tuppa astudes kõrvaldas. Tal oli seljas kirju kuub ja flanellsärk ja ta varbad vahtisid saabastest välja. Ta vaesus oli teda teinud veelgi metsikumaks ning kättemaksubuhimulisemaks. Ta viha tõusis hullustuseni. Tema ütelse järgi uppusin mina siin Inglismaal rahasse, kuna tema Lõuna-Ameerikas nälgis. Ma ei saa teile kirjeldada ähvardusi, mis ta väljendas, ega solvamisi, mis ta mulle näkku heitis. Sain mulje, et viletsus ja vaesus on ta mõistuse segi ajanud. Nagu mõni metsloom käis ta toas edasi-tagasi, nõudes juua, nõudes raha, ja seda kõige alatamate sõnadega. Olen äkiline mees, kuid tänu jumalale võin öelda, et valitsesin enese üle ega tõstnud oma kätt kordagi tema vastu. Minu rahu ärritas teda seda enam. Ta märatses, ta kirus, ta raputas rusikaid mu nina all, ja siis tõmbus äkki ta nägu hirmsasti krampi, ta lõi käe külje pääle ja langes valju karjatusega minu jalgade ette põrandale. Ma tõstsin ta üles ja asetasin pikali sohvale, kuid ei saanud oma küsimustele enam vastust. Ta käsi, mis peos hoidsin, oli külm ja niiske. Ta haige süda ei tuksunud enam. Ta enese vihahoog oli talle surmaks.

Istusin kaua aega nagu mõnes kohutavas unenäos oma venna laipa vahtides. Mind äratas mrs. Woodsi koputamise, keda too surmakarjatus oli heidutanud. Käskisin tal tagasi voodi minna. Varsti pärast seda koputas keegi patsient uksele, kuid et ma temast väljagi ei teinud, läks ta jälle minema. Kui ma sääl nii istusin, kujunes aegapidi mu peas plaan päris imelikul automaatsel viisil, nagu plaanid seda ikka teevad. Ja kui ma toolilt viimaks tõusin, olid mu tuleviku sammud otsustatud, ilma et oleksin ise ainustki mõttekäiku märganud. See oli instinkt, mis tõmbas mind ilma vastupanuta ühte suunda.

Sest saadik kui mu kavatsusis sündis muudatus, mida eelpool puudutasin, muutus Bishop Crossing mulle vastikuks. Minu elu plaanidest oli tõmmatud rist läbi ja ma leidsin ennatliku hukkamõistmise ning ebasõbraliku käitlemise säält, kust ootasin kaastundmust. On ju tõsi, et igasugune skandaali kartus oli kadunud ühes minu venna eluga, kuid minevik oli mulle valus ja ma tajusin, et asjad ei või enam ialgi saada selleks, mis olid. Võibolla olin ise ilmaaegu liigi tundeline ega arvestanud küllalt teisi, kuid mu tundmused olid juba niisugused nagu kirjeldan. Ma otse tervitasin igasugust võimalust,

et pääseda Bishop Crossingist ning igast selle elanikust. Ja nüüd oli juhus, millist ma ialgi poleks loota julgenud, juhus, mis mulle võimaldas minevikuga täieliku lõpu teha.

„See surnu seal sohval sarnanes minule niivõrt, et polnud mingit vahet pääle väikese tursumise ja tooruse näojoontes. Keegi polnud näinud ta tulekut ja keegi ei leiaks teda puuduvat. Meie olime mõlemad siledaks-aetud nägudega ja tema juuks oli umbes sama pikk kui minu oma. Kui ma temaga oma rõivad vahetaksin, siis leitakse dr. Lana omast töötoast surnuna, ja seega oleks lõpp õnnetule mehele ja ta rikutud karjäärile. Toas oli küllalt sularaha, mis võiksin kaasa võtta, et mõnel teisel maal elu uuesti alustada. Venna rõivais võiksin minna öösel tähelepanematult Liverpooli ja selles suures sadamalinnas leiduks peagi mõni abinõu maalt lahkumiseks. Isegi kõige viletsam elu võõrsil paistis mulle pärast mu nurjaläinud lootusi kaugelt paremana, kui edurikas praktika Bishop Crossingis, kus iga minut võisin kohata neid keda soovisin võimalikult unustada. Ma otsustasin vahe-tuse läbi viia.

„Ja ma tegingi seda. Jätan peensused, sest meeldetuletus on sama valus kui läbielamine. Tunni aja pärast lamas mu vend viimase täpsuseni minu rõivais, kuna mina kabineti uksest välja hiilisin ja mööda jalgteed, mis üle põldude viis, Liverpooli poole ruttama hakkasin, kuhu veel samal ööl jõudsin. Rahakott ja teatav päevapilt oli kõik, mis majast kaasa viisin. Suure rutuga unustasin maha silmasideme, mis mu vend tulles kandis. Kõik muu aga, mis temale kuulus, oli mul kaasas.

„Annan teile oma sõna, sir, et mulle silmapilgukski mõttese ei tulnud, et võidakse arvata, et mina olen tapetud. Ka ei aimanud ma, et keegi võiks sattuda tõsisesse hädaohtu selle võtte läbi, mille abil ma püüdsin saavutada uut elu algust maailmas. Otse vastupidi, mõte teisi enese isikust vabastada mõlkus mul alatasa meeles. Veel samal päeval sõitis üks purjelaev Liverpoolist Corunnasse. Lunastasin sellele pileti, lootes, et merereis annab mulle mahti enese tasakaalu leida ja tuleviku üle järele mõelda.

„Mu otsus pehmenes enne ärasõitu. Ma mõtlesin järele, et oli üks inimene ilmas, kellele ma mitte tunnikski põhjust ei annaks kurvastamiseks. Tema leinaks mind omas südames, olgugi ta sugulased nii kalgid ja kaastundeta. Tema mõistis ja kiitis heaks motiive, mille põhjal olin toiminud. Tema vähemalt ei unustaks, kuigi teised ta perekonnaliikmed mind hukka mõistaksid. Ja nii saatsin ma talle saladuse pitsati all kirja, et säästa teda põhjusest kurvastusest. Kui ta asjaolude survele selle saladuse avaldas, on tal minu täielik kaastundmus ja andustus.

„Alles eile õhtul jõudsin ma tagasi Inglismaale. Kogu see aeg ei olnud ma midagi kuulnud sensatsioonist, mille põhjuseks oli minu arvatav surm, ega süüdistusest mr. Arthur Mortoni vastu. Lugesin ühest hilisest õhtusest ajalehest eilse kohtuprotsessi kohta aruannet ja tulin täna hommikul nii ruttu kui kiirrong mind kanda suutis, et tõtt tunnistada.“

Niisugune oli dr. Aloysius Lana tähelepanuväärne tunnistus, mis kohtuprotsessile järsku lõpu tegi. Järgnev uurimine kinnitas seda omakorda veel niipalju, et leiti laev, millega ta vend Ernst Lana Lõuna-Ameerikast üle

ookeani sõitis. Laeva arst teadis tunnistada, et Ernst Lana oli reisu kestel kurnanud südame nõrkuse üle ja et ta haiguse sümptomide järele võis oodata kirjeldatud surma.

Mis puutub dr. Aloysius Lanasse, siis pööras ta tagasi Bishop Crossingi, kust ta nii dramaatiliselt oli lahkunud. Tema ja noore mõisahärra vahel leidis aset täieline ära-leppimine, viimase tunnistades, et ta tohtri kihluse lõpetamise motiive sootuks valesti oli mõistnud. Et ka

teine ära-leppimine järgnes, võib otsustada *Morning Post*'i väljapaistva veeru kokkuvõttest:

19. septembril pühitses kirikuõpetaja Stephen Johnson Bishop Crossingi kirikus Argentiina vabariigi endise välisministri Don Alfredo Lana poja Aloysius Xavier Lana ja Lancashire'i, Bishop Crossingi, Leigh Halli kadunud James Mortoni, J. P., ainukese tütre Frances Mortoni laulatust.

## Oskar Rulli

5. järg.

# Ceyloni ja India

Laev rullub lainetel. Põhja-hommikust puhub laevale poolvastu õige kõva tuul. Kuid see tuul on nii raske, nii täis vee auru ja soe üle 30° C., nagu sauna leil. „Bengal hingab“, ütleb minu kõrval seisev reisija juttu tehes ja seletab edasi, et Bengali laht on üks kõige soojematest osadest ekvatoriaalses meres. Teine niisama soe koht olevat Kesk-Ameerika rannal Amazoni jõe suust põhja poole, Ameerika randa mööda ulatuv Antillide vaheline mere osa. Bengali suur soojus olenevat sellest, et see laht on kolmest küljest kõrgustikkudest piiratud, mille tõttu tuuled ei pääse üle lahe kaugele ulatuvas suunas puhuma, vaid Bengalil on omad tuuled: temas möllavad sageli kohalikud tsüklonid, otsides väljapääsu, ja sageli on nende tee India ja Ceyloni rannikute vahelt lõuna poole läbi Palk street'i, kust meie laev üle sõitis. Olgugi et soojamõõtja näitas laeval 36°C. varjus, oli ometi raske, rõhuv ja üsna rammestav tunne Bengali „vaiksest paitamisest“. Päike omas veeauruses õhus isesuguse helgi ja siin ning seal uitlesid kollakad pilvelaigud üsna madalal merepinna läheduses. Oli midagi ennetundmatut, täitsa lahkuminevat võrreldes Ceyloniga. „Salapärane India“, mõtlesin laeval seistes. „On see ka õudne?“ küsisin iseeneselt, vaadeldes maa lähenemist.

Umbes paaritunnilise sõidu järele ilmusid siia ja seal merel kollased liivaseljäandikud nähtavale ja juba paistsid ka kaugemalt ühelt liivaneemelt väikesed ehitised. „Djonaskadi, India rannal“, vastasid laeva madrused minu küsimisele. Nii siis laeva sõidu lõpp ja India raudtee algus. Laev lähenes sadamale ja asus lõpuks otse kai ääre, nõnda et edasiviiv raudteerong seis otse laeva ees ja reisijal ei olnud teha muud, kui laevalt välja tulla ja otsekohe vagunisse astuda. Et rongi ärasõiduni veel aega, siis vaatan ja silmitsen ümbrust, mis üsna teissugune nii inimeste kui ka looduse poolest. Rahvas on suuremalt jaolt õige tõmmu, tõmbi ilmega mitte ilusad tamilid. Ceyloni sirged, sihvakad singaleesid puuduvad. On aga ka malailasi ja hiinlasi. Suur on aga räpaste üsna alasti mudilaste kari. On näha, et lapsi peetakse veel üle 10 aasta vanuse täiesti alasti. Kuigi ka vanematel pärismaalastel pole peale kõhu ümber oleva vöö muud suuremat riidetust. Ihunahk on neil niisugune, et seda vististi küll iial pole pestud ega puhastatud. Mustast värvist hoolimata on nende nahk ka veel sõna teises mõttes must. Valgeid, s. o. eurooplasi ei näe siin peale paari kaasreisija ja kolme-nelja inglise rannavalve ohvitseri kedagi. Liigid natuke, siis on kohe

mustad ümber väljasirutatud kätega ja tahavad jootraha. Iseäranis on naised, väikesed lapsed käsivarrel, agarad raha manguma.

Sõidupiletid kontrollitakse vagunisseminekul. Iga reisija nimi kirjutatakse üles ja pannakse vaguni väljaspoolse seina külge selleks eriti määratud kohale. „Mispärast seda?“ küsisin ametnikult. „Kontroll on kergem,“ oli vastus. Rong hakkab liikuma.

Õhk on umbne, ja higi voolab ka ilma liigutamata, nõnda et riided seljas on üsna märjad ja sõrme otsadest langeb higi tilkadena alla. „India mõnus“ — mõtlen ja vaatlen esiteks lähemalt sõiduvagunit. Sissekäik on vaguni keskkohast, nõnda et läbiviiv koridor jagas vaguni kaheks osaks. Kumbki osa, või pool vagunit, oli nelja reisija tarvis arvatud. Olin päris üksi selles vaguni osas. Vaguni külge mööda akende all on polsterdatud pikad türgi diivani laadi pingid, mis ka ühtlasi pealeastumiseks ja öösi magamiseks. Magamisriided peavad reisijal enesel olema, ja kui teenijat kaasas pole, peab ise voodi üles tegema, seda tolmust puhastama, moskiitovõrgu üles seadma jne. Vaguni kahekordsed katused on laiade äärttega, nõnda et keskpäeva päike vagunit pealt liiga soojaks ei kütaks ja päike akendest sisse ei paistaks. Kuigi elektri-jahutajad vagunis huugavad, on soojust siiski liigselt. Aknad on peale päikest varjava ruloosid veel tiheda traatvõrguga kaetud, mida soovi järele eest ära võib kõrvaldada. Reisija harilikult lamab akna all diivanil, sest aken on nii madal, et lamades võib möödalendavat maastikku hästi silmitseda. Ümbrus ei paku aga silmale palju: siin ja seal liivasel tasandikul mõni väike liivakülm, mille peal mõned üksikud areka palmid ning nende all pärismaalaste onnid. Ei või küll kusagil viletsamaid elumajasid olla kui siin: maa sisse on püstitatud mõned teibad, millel üleval sidujateks rist-teibad ja nende peal laeks ja katuseks mõned palmilehed. Nii ongi terve perekonna jaoks ehitatud „elumaja“ valmis, mille aluseks maa 1—2 ruutsülla suuruselt; seinad on enamasti altpoolt katmata. Ja niisugustes kitsates ruumides, palja maa peal asuvad rohkearvulised perekonnad. Katused hoiavad küll suurt vihma tagasi, kuid vesi jookseb neist siiski läbi.

Millest need inimesed elavad ja mida nad toimetavad, — on meile arusaamatu. Neid külasid nähes selgub vaatlejale India nälvahäda, kolera, katkude ja teiste Indias valitsevate hävitavate taudide põhjus. Inimene on siin suures Briti ilmariigis nagu harilik taim, mille olemasolul üldse väga vähe väärtust. Rahuliku näoga

seletab mulle hiljemini vagunisaatja, et mõni aasta tagasi surnud neil nälga kuus miljonit inimest. Näljahädad olevat neil tavalised ja nälg olevat ka tarviliik, et rahva arvu reguleerida. Vaatan uuemaid teateid Briti India üle ja leian, et rahva arv päris-Indias on 332.000.000 ja India pindala on 4.675.000 ruutkilomeetrit. Seega on siis India Eesti Vabariigiga võrreldes sada korda suurem, kuna rahvast seal elab aga 330 korda rohkem. Kui Indias olev kõlbmatu maa, põhjapoolse Induse jõe alamal jooksul olevad suured kõrved ja Dekhani viljakandmatud kiltmaad ning mägestikud maha arvata, siis on rahva arvu tihedus veel suurem kui Belgias. Hoolimata sellest, et maal puudub tööstus ja põlluharimine on veel kaugel intensiivsusest ja kultuurilisest viljakusest. Olgugi et ülikas loodus kohati rikkalikku saaki annab, võiks siin moodne põlluharimise tehnika ja teadus palju kaasa aidata, saaki suurendada ja viljaikaldusi ära hoida. Siin on veel olude poolest Venemaaga sarnasust, ainult kõik veel suuremas mõõdus võetud.

Välismise kaju poolest on India teravas nurgas India merde tungiv poolsaar, mida ühelt poolt Araabia meri ja teiselt poolt Bengali laht piiravad. Põhja poolt ulatub India kuni Himalajadeni ja teiste Aasia kõrgustikudeni, nõnda et ta ka oma geograafilise asendi poolest omab eri ilmet. Sellest ka need suured iseärsused ja erinevused teistest sama laiusekraadi all olevatest maadest. Põhjapoolsete tuulte eest on maa kõrgete mägede läbi täiesti kaitstud. Läänest ja lõunast puhuvad kuumad Araabia ja Afrika tuuled. Hommiku ja lõunahommiku poolt piirab maad soe Bengal, millest juba eel-pool rääkis, ja tuuled, mis selle lahe poolt puhuvad, on alati soojad, sest peale kuumade ekvatoriaalsete voolude sinna kusagilt jahedamat voolu ei pääse. Nõnda siis on India oma ilmastiku poolest võrdlemisi kuum maa ja osalt, iseäranis mereäärsetest kohtadest, väga niiske kliimaga ning sademeid on palju. Sellest siis suur viljarikkus mererannikutel ja jõgede madalikkudes, kuna kõrgustikud ja kiltmaad, mis suure osa Indiast oma alla võtavad, ja põhjas Induse jõe piirkonnas olevad kõrved on täitsa viljakandmatud.

Reisimiseks on eurooplasele kõige parem aeg detsembrist kuni aprillini. Aga aprillikuu lõpu poole muutuvad ilmad põhjamaalasele üsna väljakannatamatuks. Päike paistab Lõuna- ja Kesk-Indias siis otse pea kohal ja juunis on päike püst-loodis juba Põhja-India Gangese madaliku kohal.

Gangese jõe madalik on üks suurematest jõe piirkondadest maailmas ja on väga viljarikas. Seal valitseb täieline ekvatoriaalne kliima ja Bengalilt tulevate veeauruga täidetud soojade tuulte tõttu on sademeid rikkalikult. Õhk on alati rõske ja nagu sumbunud. Seda eriti jõe suudme läheduses, kus maastik enamasti soine ja kus asub palju džungleid. Siin on ka India kolera ja teiste kardetavate taudide alaline kodu. Siin on Gangese ja Bramaputra deltade põlistes džunglites bengali kuninga tiigri, kardetavate metssigade, assami karude ja elevantide karjade kodu. Siin lamavad deltade kallastel ja kus aga leiduvad veeloigud, krokodillid ning põssastikkudes roomavad kardetavad kobrad ja teised mürgised maod ning suured kägistajad puthon-maod.

Kõige selle peale vaatamata ja olgugi et inimeste suremus on võrdlemisi suur, elab Gangese madalikus rah-

vas väga tihedasti. Kalkutta ühes n. n. Bengali provintsi-ga mahutavad enesesse 47.000.000 inimest. Sealsamas naabruses põhja-hommiku pool Assami provintsis asub 72.000.000 inimest. Nõnda siis on juba need kaks provintsi suuremad oma rahva arvu poolest kui mitmed Euroopa suurriigid. India suhtes ei saa üldse meie mõõdupuud ega võrdlusi tarvitada, sest meil on kõik liiga väike selleks, et midagi India oludega võrrelda. India harilikud suurlinnad asuvad teineteisest tuhandeid kilomeetreid eemal. Kõige lõunapoolsemast linnast Tuticorin'ist kuni India põhjapiiril asuva Pešavarini tuleb kiirrongil sõita 6 päeva, Djanuskodist, kus maandusin, üle Madrasi ja Kalkutta kuni Darjeeling'ini vahetpidamata viis päeva, üles Burmapurini aga veel enam. Põiki üle India sõita, Kalkuttast, Bengali lahe äärest kuni Araabia mere ääres asuva Karach'ini on üle Delhi umbes 3.000 kilomeetrit ja sõit tundub õige pikana, nagu seda hiljem nägin, olgugi et rong 40—50 km. tunnis sõitis. Hiiglasuured maa-alad, hiigla eluavalduslik loodus ning meile täiesti arusaamatu ja tundmatu iseloomuga rahvas. Sellepärast ei ole ka reisival eurooplasel lühikesel aja jooksul mitte võimalik Indiat palju näha, veel vähem teda tundma õppida. Paarikuusel reisil näeb vaevalt ühe murdosa Indiast, võib käia suuremates linnades ja nägemisvääriilistest kohtadest, aga süvenemine India rahvaste elusse ja nende keelte ning kommetega tutvunemine nõuaks isegi hoolsal uurijal aastaid. Edaspidi tulen rahvaste, nende keelte jne. juure tagasi.

Nüüd jätkan reisi jälle rongis. Sõites oli paremalt poolt kaua näha meri, mille kallas madal, kaugele merde ulatuvate liivaseljäandikkudega, millel kured suurtes parvedes ümber uitsid. Kured rändavad põhjamaailt talveks Bengali rannikule, mis toidu — kõiksugu väikeste mereelukate — poolest väga rikas. Umbes paaritunnilise sõidu järele pöörab raudtee mere lähedusest ära. Maastik muutub viljarikkaks, taimestik on lopsakas, ning areka palmi asemel näeb juba kõiki enam tuntud palme, peaaesjalikult kookuspalme ning uhkeid palmira- ja kuningapalme. Igalpool kasvavad banaanid ja bambused ja samuti ka mango ehk india leivapuud. Millest see äkiline muudatus? Oleme nimelt jõe madalikus ja sõidame seda mööda kuni Lõuna-India püha ja tähelepanuväärilise linnani — Madurā'ni, milleni veel paaritunnilise sõit ees. Teel tuli rongi juht, inglase, minu juure vagunisse. Vaatas piletit, küsis ühte kui teist ning pikemalt juttu ajades seletas India oludest, mis reisijale iseäranis tähelepanuväärt. Proovis järele, kas elektri-jahutajad korras, pani kahele veel kolmandama lisaks käima, vaatas akna varustusi, lahtitegemise võimalusi, samuti moskiitode võrku, küsis, kas magamis-varustus on kõlblik, ja lõpuks, kui oli oma imestust avaldanud selle üle, et mina mitte äriasjus ei reisi, ütles head tervit ja läks. Peale konduktori vagunist lahkumist vaatasin oma sõidupiletit ja leidsin, et sellele oli löödud imelik tempel, mille jälg oli nagu kõiksuguste tundmata peenikeste joonte ja märkidega kiri. Ja seda ta oligi. Rongijuht oli ühtlasi ka inglise salaluure või poliitilise politsei teenistuses ja oli piletile erilise salakirjaga templi abil minu isiku üle märkused üles tähendanud. Madurasse jõudnud, vaadati rongist välja lastes hoolega piletit ja tehti jälle märkusi küll minu pileti peale kui ka kontrolli taskuraamatusse. Madura jaamas ei näinud mina enam valgeid inimesi peale kahe briti ohvitseri, kel-

ledest teine vaguni küljel olevad nimekaardid ära korjas, ja teine kõnetas rongi juhti, vaatles reisijaid ja küsis minult, kas ma otsekohe Madrasi edasi sõidan või peatun Maduras. Saanud vastuse, eemaldus viisakalt vabandades ja tegi käes olevasse taskuraamatusse märkusi. Briti järelvalve võõraste järele hakkas minule selguma. Oli midagi endise vene sandarmi õhkkonnast tunda. Ootasid peatset lähemat järelepärimist. Maduras seda aga ei sündinud.

Et mina Maduras ainult ühe päeva peatuda kavatseksin, siis tuli aega otstarbekohaselt kasutada. Võtsin otsekohe enesele jaama läheduses olevasse võõraste-majja toa ning peale pesemist asusin kohe linna vaatamisele. Linn ise on rahva arvu poolest umbes meie Tallinnaga võrreldav, kuna pinna poolest on ta palju suurem, nagu harilikult kõik hommikumaa linnad. Madura on olnud endise Karnataki kuningriigi pealinnaks. Temas on palju varemeid, hulk templeid ja palju hindude õppeasutisi, mispärast teda ka Lõuna-India Ateenaks nimetatakse, ja on ühtlasi Benares'e järele tähtsam püha koht hindudele, eriti veel Lõuna-Indias asuvatele. Siin asub ka kuulus India suur Meenach'i tempel, mis harilikult India „tuhande samba“ templi nime all tuntud ja mis vististi on terves maailmas kõige suurem tempel. Ta asub jaamast umbes 1½ km. eemal. Et õhtune templi vaatamine, kui peetakse jumalateenistust, on kõige soodsam, lasksin juhil end kõige esiti templi juure viia. Selle templi kuju, stiili ja suuruse kirjeldamine on võimatu, sest tema moodustab omaette nagu väikese linnakese. Väljastpoolt on eriti silmapaistvad üheksa püramidaalset torni sarnast ehitist. Need ehitised aga moodustavad kõik kokku ühe terviku, olles eneste vahel

ühendatud mitmete tiibade, sammaskäikude, õuede jne. kaudu. Nende tornide all on peasissekäigud ja igale jumalusele on üks tornehitis või sissekäik — Gopura — pühendatud. Kõige kõrgem torn on 46 m. pikk. Põhjapoolses templi osas on ka saal, või õigemini sammaskäik, milles 997 sammast. Selle järele on ka see tempel India tuhande samba templi nime all tuttav. Sadanded preestrid olid templi ruumides ja mitmel pool peeti jumalateenistusi, muidugi sääraseid, milledest osavõtt ka võõrastele lubatud. Paljudesse ruumidesse aga oli võõrastel keelatud astuda. Nii jäi templi hommikupoolne osa, mis jumaluse Šiiva kalasilmalisele abikaasale Minaks'ele pühendatud, täiesti nägemata, samuti ka osa ruume, mis Šiiva'le enesele pühendatud. Üldse ei saanud mina sellest templist mingit üldmuljet, ja tempel ise ei jätnud minule ka sellist mälestust nagu lootsin. Oli aga midagi nagu metsiku „džungli“ taolist. Terve ehitiste ehk kirikute rägastik, milledest igauks ise stiilis, või õigemini ilma ühegi stiilita, sambad täis nikerdusi, seinad täis irvitavaid kujusid, nurkades altarid. Mitmedkümmend sammaskäigu saalid, õued ja aiad ühendavad mõnes kohas sammast, ja peale eelnimetatud üheksa sissekäigu torn-ehitise on veel rida torne ja katusid. Suuremas osas templi ruumidest valitseb ka päeva ajal hämarus, mõni ruum avaldas tuhandete väikeste lambikeste valgusel suurepäralist mõju, kuna üldmulje tervikust jäi siiski saamata. Võib olla, et selleks oli ka aega liiga vähe, sest 2½—3 tunniga, mis mina templi piirkonnas viibisin, jääb vististi suur osa sellest hiigleehitisest nägemata. Vaatad peajasalikult ainult neid osi, mis harilikult juba reisijatele määratud, ja sellest siis ka see katkendlik mõju. (Järgneb.)

Johannes Aavik

## Keelelisi märkusi ja soove

### IV.

1. Ametlik keel tarvitab küll *teotsema*, parem aga oleks siiski jääda endise, esialgse vormi juure *tegutsema*. On ilmekam. Seda toetab päälegi ka *pidutsema* analoogia. Seepärast mitte *teotsema*, vaid *tegutsema*.

2. Mitte *hardumus*, vaid *hardus*, *hardumus* — muide luuletajate sõna — on nüüdis-Eesti keelerumalus. Sest omadussõnast *harras* võib tuletada ainult *hardus* abstraktnimisõnana. Ütelda *hardumus* on niisama häa kui ütelda sõnast „rikas“ *rikkumus pro rikas*.

3. Ametlik keel nõuab nüüd „kahanädalase ootamise järele“ sai ta viimaks vastuse. See on ebarahvakeelne. Rahvakeel tarvitab ka siin, ajalises mõttes kuhu-käänat (-le). Seega: „kahanädalase ootamise järele“ sai ta viimaks vastuse. Samuti ka: „suurte pingutuste järele“ (mitte *järele!*) läks tal korda saavutada oma eesmärk; — mõne aja järele (mitte *järele*) sündis tunduvalt muutus“ jne. Märkus: murdeliselt tarvitatakse „järele“ asemel „järgi“ ja „järke“.

4. Uuendusetpanek: uus vorm -maks: *tegemaks*, *kuulmaks*, *jatkamaks*, *takistamaks* jne. See uus vorm asendab saksapärasest konstruktsiooni et + da-infinitiiv; näit.: „tegemaks“ (= et teha); ta pani käe kõrva juure paremini kuulmaks (= et paremini kuulda); vanemad võisid vaid vähe teha takistamaks ta pahu kalduvusi (= et takistada ta pahu kalduvusi). See uus vorm on juba tarvitust leidnud ühes Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandes, nimelt Maupassant'i teose tõlkes „Vee pääl.“

K. ABELI 10-A. ÄRIJUUBEL



Karl Abel

Kümme aastat tagasi asutas Karl Abel Tartus riide- ja valmisriieteäri, mis selle aja vältel on tõusnud laialt tuntud ja lugupeetud kaupluseks. Ühtlasi on K. Abel ka 30 a. teotsenud kaupluse alal.

Vaatamata oma laialdasele tegevusele ärialal on hr. Abel aega leidnud end ka seltskondlikule tööle rakendada. Vanemuises, Tartu Kaupmeeste Ühingus ja mitmes teises Tartu seltsis töötab ta agaralt kaasa.

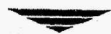


Nikolai Janson

## EESTLASEST VENEMAA VÕIMUMEES

Nõukogude Suur-Vene vabariigi valitsuse juh. abiks on hiljuti nimetatud Nikolai Janson. N. Janson on eestlane ja praegu Venemaa mõjukamaid mehi.

N. Janson'i isa oli pärit Kullamaalt, ema Hiiumaalt. N. J. on sündinud Peterburis a. 1882, elanud ka lühemat aega Tallinnas ja Ameerikas.



## 1905. A. VERESAUNA KORRALDAJA TALLINNAS

*Polkovnik Mironov*

Hiljuti mälestati Tallinna Uuel turul 1905. a. revolutsiooni ajal hukkunuid. Sel puhul tuletati ka meele mehi, kelle käsul ja korraldusel kõlasid ohvreid nõudnud püssipaugud. Polkovnik Mironov oli mees, kes oma rooduga täitis ülemuselt saadud laskmise käsu.

Polkovnik Mironov on sest ajast peale peaaegu kogu aeg elanud vaikselt Tallinnas.



## Mõningaid uusi sõnu

Alljärgnevas esitatakse jälle kimbuke uusi sõnu, mis on osalt soome keelest laenatud (s), osalt kunstlikult loodud (k). Üle poole on neist juba tarvitust leidnud kirjanike poolt, kuna muud on seni esinend vaid puhtkeelkõueanduslikus kirjanduses.

**range k** — vali, karm (sk. „streng“, ingl. „severe, austere“): range karistus, range talv, range eluviis, range stiil, — ta kohtles teda rangesti; karistuse range hirmutas kõiki.

**reibas [reipa] s** — elav, julge, elurõõmus, terve (umbes saksa „munter“): „reibas poiss; — nad sammusid reipasti edasi; — raskest tööst hoolimata olid nad veel küllalt reipad“; sellest nimisõna reipus — ärgas, elav, elurõõmus, terve olek.

**pädev (-a) k** — asjatundlik, kompetentne; sellest ka pädevus — asjatundlikkus, kompetents; näiteid:

„ta ei ole pädev selle asja üle otsustama; — ta oli küsimust käsitelnud täielise pädevusega.“

**raev (-u) s** — pöörane viha, vihamäratus; tule-tised: raevukas — vihast pöörane, märatsev; raevutsema — pööraselt vihane olemine; vihast märatsema; näit.: „teda valdas äkki kange raevu hoog; — raevukalt jooksis ta edastagasi; — ta otse raevutes vihast.“

„Raev“ ja „pädev“ esinevad ka „Õigekeelsuse sõnaraamatus“.

**rotk (-u) s** — mäelõhe: „sõja ajal olid mägestiku-elanikud koobastesse ja rotkudesse varjule põgenend“.

**räige s** — ere, liig silmatorkav, karjuv (värv): „ränged värvid; — ränged puudused“.

**ränstuma s** — repetama, lagunema (vanadusest): „ränstund maja; — kogu see ehitus osutas suurt ränstumust“.

**rüüv (-a) k** — tuleriit: „keskajal põleteti nõidu rüüvadel“.

JOH. AAVIK.

## Toimefusele saadetud:

**JOHANNES SEMPER: PÄIKE RENTSLIS.** Luuletised. Eesti Kirjanikkude Liidu kirjastus 1930. Kaas Adamson-Éric'ult. Lhk. 85. Hind kr. 2.80.

Samalt autorilt on varemalt ilmunud järgmised luuletissarjad: *Pierrot* (1918), *Jäljed liival* (1919), *Rütmid* (1922 ja *Viis meelt* (1927)). Kokku on Johannes Semper avaldanud seega 5 luuletis-, 3 novelli-, 5 esseede- ja uuri- mustekogu ning 5 tõlketest.

**JOHANNES SCHÜTZ: PEIPSIST MERENI.** Luuletisi. Kaas ja siseilustised — A. Triik-Põllusaar. Eesti Kirjanikkude Liidu kirjastus, 1930. Lhk. 86. Hind 2.80 kr.

Varemalt on samalt autorilt ilmunud luuletiskogu *Rahutus*. Käesoleva kogu luuletistest on osa avaldatud *Loomingus* ja *Olionis*.

**LOOMING nr. 8.** Selles, oktoobri numbris, leidub kolm novelli (Vallakult, Jurnalt, Adsonilt), rida luuletisi (Underilt, Kärnerilt, Visnapuult, Hiireit, Schützilt, Adamsonilt), Tuglas jälgib Rumori elu ja toodangut 1913. aastast kuni viimase ajani, Barbarus viib lugeja Cadizi, Granadasse ja Elchesse, A. Oras tutvustab inglise viimase aja kirjandusliku eluga, B. Linde läti ja poola omaga. Peale selle arvustisi, ülevaateid j. m.

**WILLIAM SHAKESPEARE: HAMLET.** Tõlkinud A. F. Tombach-Kaljuvald. 167 lhk., hind 3 kr., iluköites 3 kr. 50 s. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Kui kellelegi tehtaks ülesandeks valida maailma kirjandusest kümme tantsamat teost, siis ei saa valija arvestamata jätta „Hamletit“. Üle 300 aasta on huvitanud „Hamlet“ haritud maailma: teda on loetud, on arutatud, on kirjutatud tema üle uurimisi terved virnad, on lavastatud, on tõlgitud igasse kultuurkeeelde või keelde, mis kultuurkeeleks on arenemas. „Hamlet“ on mõjutanud inimpõlvi sajandite kestel, inimpõlved on kadunud minevikku ja unustusse, „Hamlet“ aga ei taha ega taha vananeda. On olnud küll ajajärke, kus ta on tõrjutud rohkem tagaplaanile, kuid siis on lõõnud tähelepanu tema vastu lökkele uuendatud leegina. Selle põhjus on „Hamletit“ haruldane sisukus. Shakespeare mitte ükski ei anna mõtteid ja tundeid edasi, vaid ta sunnib lugejat vastama eluküsimustele, sunnib lugejat võimsalt uutele sügavatele elamustele — see pakub alati vaimlist meeldimust. „Hamlet“ on täis otsinguid elamise tõelisema ja kindlama põhja järele. Ning nagu otsis Hamlet 300 a. tagasi, nii otsivad paljud tänapäevgi: olukord on küll teine, kuid püüus on palju ühist. — „Hamletiga“ on antud eesti lugejale Shakespeare'i üks peateos „Macbethi“ ja „Kuningas Leari“ kõrval. „Hamlet“ ilmus eesti keeles esimest korda 20 aastat tagasi, kuid juba mitmed aastad pole müügil enam saada. Esimene Shakespeare'i tõlkija A. F. Tombach-Kaljuvald on teinud ka käesoleva tõlke, kuid et vahetepeal keel ja tõlkenõuded on suuresti muutunud, siis tuli teos tõlkida uuesti ja vähe on jäänud püsima esimesest väljaandest. Tõlge on varustatud seletustega ja A. Orase eessõnaga.

**J. MÄNDMETS: METSAVAHI MAJAS** (Neli päeva). Näidend 4 vaatuses. Teine parandatud trükk. Tavet Mutsu teatrikirjastus Tallinnas, 1930. Lhk. 109. Hind 2 kr.

Sisu: Metsavahi tütar ja vaese saunamehe poeg armastavad üksteist, kuid metsavahi majas loodetakse rikkamat kosilast. Ilmubki linnamees, metsaostja, kes „suursugusema“ mehena hakkab väimehena meeldima neiu vanematele. Oskaja ja elumehelik linlane murrab lihtsa maatudruku vastupanu, hiljem põgenedes. Areneb kurb draama mahajäetu elus. Surmast päästab teda — vanematearmastus.

**J. MÄNDMETS: EMA.** Näidend 4 vaatuses. Teine parandatud trükk. Tavet Mutsu teatrikirjastus Tallinnas, 1930. Lhk. 60. Hind 2 kr.

Sisu: Mõldri poeg on kosinud vastu vanemate tahet popsi tütre. Kui veskiliste arv väheneb, langeb süü

minija ja tema ema peale, kellest arvatakse, et nad „vedajatena“ möldri vara „võõrandavad“. Algab kurbmäng: kannataja naine põgeneb mehe kodust. „Ainult üks, kes ikka ja alati valmis on end oma lapse õnneks ohverdama, on — ema“.

**H. C. ANDERSEN: PILTIDETA PILDIRAAMAT.** (Kuu jutte). Eestistanud E. D. Tasa. Kuu kirjastus Tartus, 1930. Lhk. 63. Hind 60 senti.

See on väikestele teretunud raamatukene, kus 33 öhtul autor laseb kuul jutustada ilusaid lookesi. Kuu armastab lapsi. „Eriti naljakad on just väikesed; kui nad kõige vähem mõtlevad minule, vaatamata mõnigi kord läbi eesriide ja aknaraamide tuppa“... Kahju ainult, et tõlktja on leppinud autori enese eessõnaga, midagi lausumata H. C. Andersenist ja tema loomingust. Ka kaanel ja tiitellehel puudub igasugune märkus, mis lugejale otsekohe ütleks, millise raamatuga on õieti tege- mist. Praegu, kardame, jätab mõnigi ostmata „Piltideta pildiraamatu“, aimamata, et see pole õige samm.

**EESTI KIRJANDUS Nr. 10, 1930.** Kirjutiste auto- rid: W. Süss, K. E. Sööt, J. Mägiste, J. Silvet, A. Vaigla, B. Linde, P. Hamburg, H. Paukson, E. Päss, L. Jaakson, A. Palm.

**ÜLIÕPILASLEHT Nr. 10 ja 11, 1930,** huvitava ja mitmekesise üliõpilaselu puutuva materjaliga.

**KEVADIK,** noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri. VII aastakäik, 1930. Väljaandja: Eesti Noor- soo Karskusliit. Vastutav toimetaja: mag. phil. Alfred Koort. Tegev toimetus: Friedrich Olup, M. Sarv, F. Huik, E. Kubjas, I. Tõnisson. Üksiknr. 15 sn. Ilmub kuus korda õppeaastas (sügisest kevadeni).

„Kevadik“ on praegu meie koolinoorsoo ainukene ajakiri. Juba see asjaolu, et ta levib üle 2000 eksemplari, näitab, kui vajalikuks ta on saanud koolides ja kodus. Ajakiri ei too mitte ainult kirjutisi ja juhatusi noorte eneste kui ka üldiselt tuntud tegelaste sulest, ta annab ka informatsiooni koolinoorsoo päevaküsimusist.

**EKSITUS ALLKIRJAS.** Käesolevas *Olionis* 33. lk. on 1. pildi allkirjast eest välja langenud: Esimeses reas pahemalt: Läti Rahvusteatri direktor A. Behrsin, kir- janik H. Raudsepp, tema abikaasa, Eesti saadik Ed. Virgo.

## August Pügi

Tartus, Rütli t. 3. Tel. 6-44

Välis ja kodumaa veinid, nap- sid ja välismaa konservid ning maiustised suures väljavalikus.

Vastutav toimetaja ja väljaandja **Georg Naelapea.**

«Postimehe» trükk Tartus, 1930.